

SLOVENSKI

## vestnik

Izdajatelj, lastnik in založnik: Dr. Franc Petek, Velikovec. — Uredništvo in uprava: Celovec-Klagenfurt, Gasometergasse 10, telefon 36-24. Glavni urednik: Rado Janežič, odgovorni urednik: Lovro Potočnik. — Tiska: Založnika in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec-Borovlje. — Dopisi naj se pošiljajo na naslov: Celovec-Klagenfurt 2, Postfach 124.

Letnik XIV.

Celovec, petek, 6. februar 1959

Štev. 6 (873)

## Južni Tirolci iščejo pomoč na Dunaju

V brez dvoma dobro izbranem trenutku, ko je bila Italija praktično brez vlade, se je vodstvo Južnih Tirolcev odločilo za zelo važen in dalekosežen korak: sklenilo je, da umakne svoje zastopnike iz deželne vlade za avtonomno deželo Trident-Visoko Poadižje ter preneha s sodelovanjem z demokratsko stranko. Do tega sklepa je prišla Južnotirolska ljudska stranka na podlagi izvedbene zakonodaje, ki jo je o ljudskih stanovanjih sprejela vlada v Rimu, ker pomeni ta zakon kršitev pariškega sporazuma o deželni avtonomiji za pokrajino, kjer prebiva nemška manjšina.

Najnovejša odločitev Južnih Tirolcev vsekakor pomeni važno prelomnico v povojni zgodovini Južne Tirolske, saj se je s tem prenehala desetletna, na svetovno-nazorski osnovi zgrajena povezava z italijansko vladno stranko, v kateri so Južni Tirolci vsa leta po sklenitvi pariškega sporazuma gledali edinega poroka za pravično in pošteno rešitev manjšinskega vprašanja. Zato je razočaranje zdaj toliko večje in se posebno jasno zrcali v pisanju Salzburger Nachrichten, ki v tej zvezi pišejo o »končanih sanjah« ter o »nesramnem izdajstvu«, ki ga je v Rimu pod krinko krščanstva, Zahoda, evropske solidarnosti in demokracije zakrivila stranka, ki se naziva krščansko-demokratska.

Zagrenjenost nad »rimskim izdajstvom« je razumljivo velika zlasti med Južnimi Tirolci oziroma pri njihovi ljudski stranki, ki svoj sklep o prekinitvi sodelovanja z demokristjani utemeljuje s tem, da je italijanska sestrška stranka smatrala pripravljeno in dobro voljo Južnih Tirolcev za ljnost in to zlorabljala za nadaljevanje poitalijančevanja Južne Tirolske s spretno prikritimi metodami. »Južnotirolska ljudska stranka se v zavesti odgovornosti pred celotnim ljudstvom čuti prisiljeno, da preneha sodelovanje s krščanskimi demokrati, s katerimi je doslej nosila v vladni skupno odgovornost, ter gre v opozicijo.«

S tem sklepom pa so Južni Tirolci — vsaj prehodno — prekinili tudi vse zveze z italijansko vlado in bi se nujno znašli v neprijetni izolaciji, če se v tem kritičnem položaju ne bi zatekli za pomoč na drugo stran. Tako pa se je veččlanska delegacija Južnotirolske ljudske stranke, namreč predsednik Magnago, trije podpredsedniki Volgger, Benedikter in Dietl ter generalni tajnik Stanek, uradno zglasila na sedežu zvezne vlade na Dunaju, kjer so jo sprejeli kancler Raab, vicekancler Pittermann, zunanji minister Figl in državna tajnika Kreisler in Gschnitzer. (Samo mimogrede omenjamo, da avstrijska zvezna vlada pred nedavnim za avstrijske državljane slovenske narodno-

sti ni imela časa!) Ob tej priložnosti so zastopniki Južnih Tirolcev objasnili najnovejši razvoj v svoji domovini, predstavili dunajske vlade pa so jih poučili o prizadevanjih Avstrije za dosledno izvedbo pariškega sporazuma s strani Italije.

Na torkovi seji se je v južnotirolsko vprašanje vključil tudi ministrski svet, ki je prišel do spoznanja, da je treba v sedenji zaostreni situaciji na Južnem Tirolskem pogajanja z Italijo okrepiti in jih čim prej privedi do zaključka. —

Najnovejši razvoj na Južnem Tirolskem kaže, da je boj tamkajšnje nemške manjšine v glavnem usmerjen v dve smeri:

cev in koroških Slovencev. Kljub temu namreč nihče ne more zanikati dejstva,

- da se tako eni kot drugi borimo za pravice, ki so tako enim kot drugim zadržane z mednarodno pogodbo;
- da se tako Južni Tirolci kakor tudi koroški Slovenci z vsemi silami upiramo narodni smrti, zato njihov in naš boj proti umetnemu spreminjanju narodnostnih razmer na ozemlju manjšine potem načrtnega tujerodnega priseljevanja;
- da tukaj in tam nastopamo proti temu, da bi z določenimi nameni priseljeni

## Enostransko zadržanje dunajske vlade

Delegacija Južnih Tirolcev, ki se je mudila na obisku pri zvezni vladi na Dunaju, je vzbudila veliko pozornost tudi v svetovnem tisku. Temu

dogodku posveča obširne komentarje tudi jugoslovanski tisk. Tako piše »Ljudska pravica« med drugim:

»V tej zvezi je slišati tudi mnenje, da je vlada s tem, da je sprejela to delegacijo, ustvarila za Ballhausplatz neprijeten precedens v zvezi s slovensko manjšino na Koroškem. Če brez nadaljnega sprejema zastopnike avstrijske manjšine ter se zavzema za njene probleme, nima nobene moralne pravice, da označuje jugoslovanske diplomatske note, ki se tičejo slovenske manjšine, za »vmešavanje v notranje zadeve Avstrije«. Medtem ko je Avstrija pogodbenica v pariškem sporazumu, pa je Jugoslavija med pogodbenicami avstrijske državne pogodbe iz leta 1955, ki v členu 7 zagotavlja pravice slovenske manjšine. Kaj bi ukrenila avstrijska vlada, če bi se delegati slovenske manjšine na Koroškem neposredno obrnili na jugoslovanski zvezni izvršni svet in ga pozvali, naj se zavzame za pravično ureditev ta čas tako zelo perečega šolstva na Koroškem?«

boj za popolno uresničitev določil pariškega sporazuma, s katerim so manjšini zagotovljene posebne pravice ter razvoj in obstoj kot narodnostna skupina, na drugi strani pa boj proti načrtnemu potujčevanju in tujerodnemu priseljevanju na ozemlje manjšine. Torej je njihova borba na las podobna tudi našemu boju, pa čeprav se nacionalistični hujskači trudijo, da bi za vsako ceno skonstruirali neke čudne razlike med vprašanji Južnih Tirol-

tujci odločali o naših interesih, ker le manjšina sama najbolje ve, kaj ji je v korist in kaj ji škoduje.

Pa še eno značilno paralelo med problemom Južnih Tirolcev in koroških Slovencev naj omenimo: na vsak poskus Južnih Tirolcev, da bi pri matičnem narodu in pri matični državi našli podporo v svoji borbi, odgovorijo s strupenimi izpadi neofašisti in podobni nacionalistični hujskači — in kako je s tem pri nas na Koroškem?

## Zahod se bo moral odločiti

Nedavni prodor sovjetske vlade v vprašanju zopetne združitve Nemčije je bolj kot kdaj koli odkril popolno neinicativnost Zahoda. Tozadevni koraki Sovjetske zveze so vplivali približno tako, kot bi podregal v sršenovo gnezdo: čim so na Zahodu spoznali, da ima Moskva že pripravljene konkretne predloge za sklenitev mirovne pogodbe z Nemčijo, so se takoj prebudili iz dosežanega mrtvila in ameriški zunanji minister Dulles je povezal culo ter se podal na diplomatsko ro-

manje v prestolnice zahodnih držav. Glavni namen njegovega obiska v Evropi je, kakor je to sam povedal, spraviti zahodno stališča pod skupno streho.

Dullesova naloga gotovo ni lahka, ker se mnenja glede nemškega vprašanja med posameznimi zahodnoevropskimi državami spet bistveno razlikujejo. V enem oziru pa so si na Zahodu popolnoma edini, namreč v tem, da je zdaj prišel čas, ko bodo tudi na Zahodu morali podvzeti konkretne korake, če se nočejo izpostaviti nevarnosti, da jih bo v tem vprašanju prehitela Sovjetska zveza, ki ravno zdaj kaže veliko pripravljenost, spraviti problem Nemčije z mrtve točke.

V tej zvezi je vzbudil veliko zanimanje dveurni razgovor zahodnonemškega poslanika v Moskvi Krolla s predsednikom sovjetske vlade Hruščevom, med katerim se je sovjetski premijer baje kazal mnogo bolj dostopnega in popustljivega kot med svojimi zadnjimi govori, ko si je na račun zahodnih držav privoščil precej pikre besede. Iz njegovega sedanjega »milejšega« zadržanja sklepajo tudi v Bonnu, da bi bila Sovjetska zveza morda pripravljena na kakšne kompromise, zato je treba železo kovati, dokler je vroče in mehko.

Na ameriške kroge pa je imela določen vpliv mimogrede iznešena misel podpredsednika sovjetske vlade Mikojana, ki je med svojim obiskom v Ameriki menil, da bi za uvod v pogajanja o nemškem vpra-

šanje tako zahodne kakor tudi vzhodne oborožene sile za gotovo razdaljo umaknili od medsebojne meje na Elbi.

Kar pa se tiče Anglije, prevladuje v londonskih diplomatskih krogih mnenje, da bi bila Anglija še najbolj naklonjena popuščanju napram Sovjetski zvezi, na kar gotovo vpliva tudi namen predsednika angleške vlade MacMillana, da bi v bližnji bodočnosti uradno obiskal Moskvo. Dejstvo, da se na to potovanje namerava podati MacMillan sam, torej brez svojih ostalih zahodnih kolegov, ocenjujejo v Londonu kot »senzacijo«.

Morda bodo ravno take »senzacije« še najbolj pozitivno vplivale na nadaljnji razvoj nemškega vprašanja, ki ga bo mogoče rešiti le potom pogajanj in sporazumevanja. V tem smislu se je izrekla tudi jugoslovanska vlada, ki je v svojem odgovoru na tozadevno sovjetsko noto poudarila, da bi vsako nasilno reševanje rodilo zelo slabe posledice. Vprašanje združitve Nemčije je stvar nemškega naroda in zadeva miru v svetu, treba ga je reševati po poti krepitve miru v Evropi, Nemčija pa mora v tem oziru sprejeti gotove obveznosti tako glede sedanjih meja, ki jih smatra Jugoslavija za dokončne, kakor tudi glede tega, da se prepreči sleherni korak v smeri priključitve Avstrije, dočim mora biti na vojaškem področju prepovedana Nemčiji proizvodnja jedrskega in raketnega orožja ter oboroževanje nemške vojske z njim.

## Pittermann na poti v Ameriko

Vsredo je vicekancler dr. Pittermann odpotoval na tritedenski obisk v ZDA. Med potjo se je ustavil v Lübecku, kjer je imel predavanje o »Avstrijski poti od leta 1955«. Nato je odpotoval v London, kjer je sodeloval na seji Biroja socialistične internacionale. Jutri pa bo nadaljeval svojo pot v ZDA, kamor ga je povabila ameriška vlada. Pittermann se bo v Ameriki sestal s predsednikom Eisenhowerjem, zunanjim ministrom Dullesom, podpredsednikom Nixonom in različnimi drugimi člani ameriške vlade ter senata in predstavniki sindikatov.

## ZDA nočejo izročiti zločinca Artukovića

Jugoslovanski narodi in vsi narodi, ki so v drugi svetovni vojni utrpeli grozote Hitlerjevega tiranstva in nasilstva njegovih podanikov, so pred kratkim s presenečenjem in negotovanjem sprejeli ukrep generalnega komisarja v Kaliforniji Teodora Hockeja, ki je vojnega zločinca Andrijo Artukovića, Paveličevega ministra za notranje zadeve, praktično spravil v položaj, da ga ni treba izročiti deželi, kjer naj bi odgovarjal za smrt nad 200.000 Jugoslovancev, ubitih med drugo svetovno vojno. Posebno presenečeni in ogorčeni so bili ob tem ukrepu židovski krogi v New Yorku. Komisarjev sklep vojnega zločinca Artukovića osvobaja še odgovornosti in mu daje pravico, da zaprosi za državljanstvo ZDA. Zločinca se je za ta korak odločil že med razpravo.

Kalifornijsko sodišče je vojnega zločinca Artukovića, ustaškega »Himmlerja«, kakor ga imenujejo Židje v svojem nemškem glasilu v New Yorku, oprostilo vseh obdolžitve, čeprav je Jugoslavija predložila sodišču 23 dokumentov, ki jasno govorijo o tem, da so ustaši na Artukovića ukaz pobijali ljudi. Vrhovno sodišče v ZDA je lani januarja razveljavilo razsodbe nižjih sodišč in vrnilo zadevo v obravnavanje okrožnemu sodišču za Južno Kalifornijo. Artukovića bi morali zapreti, pa ga niso. Hockej smatra zločinca za politični primer in ga iz tega vzroka oprošča odgovornosti za dejanja. Vsekakor taka odločitev ameriškega sodišča ni v korist miru v svetu, ker daje potuho zločincem, ki imajo na vesti na stotine in tisoče človeških žrtev.

**Mnenje drugih:**

Danes se je komisija vrnila na Dunaj. Zdad bodo pregledniki sedli za mizo in iz svojih zapiskov sestavili poročilo za prosvetnega ministra. To poročilo bo eno izmed pripomočkov za sestavo in formuliranje zveznega zakona za manjinsko šolstvo.

Kakšno bo to poročilo, še nihče ne ve. Toda če bodo pregledniki poročali objektivno (vestno in nepristransko delo komisije na južnokoroških šolah zbuja upanje, da bo), potem bo moralo obveljati po vsem tem eno spoznanje: da zgolj dvojezični sistem osnovnega šolstva omogoča, da so res vsi slovenski otroci deležni slovenskega pouka. Za vsakim drugim sistemom se skrivi nevarnost narodnostne diskriminacije, kar dogodki zadnjih mesecev zgovorno dokazujejo.

»Ljudska pravica«, 1. 2. 1959.

Že dva tedna prebiramo v časopisih vesti o delu šolske komisije z Dunaja, ki naj bi prispevala strokovno mnenje o ukinitvi dvojezičnega šolstva. Kdo ve, če jim je v ušesih obtičal kak koroški napev. Bili so v vaseh, kjer otroci žebrajo slovensko in v šoli težko razumejo, kar jim učitelj pripoveduje v nemščini. Kdo ve, koliko poti po Koroškem bodo ljudje z Dunaja še morali opraviti? Toda, ali bodo lahko kdaj do konca resnico preoblekli v laž in kazali svetu ono drugo, lažnivo, popačeno podobo?

»7 dni«, 30. 1. 1959.

Zanimivo je, kako so nekateri krogi na Koroškem izrabili bivanje šolske komisije za novo ščuvanje proti Slovincem in skušali ustvariti napeto nacionalistično vzdušje. Dejstvo, da se je isti dan kot šolska komisija v Ziljski dolini mudila tam tudi šolska ekskurzija gojencev slovenske kmetijske šole v Podravljab, so ti krogi izrabili za najbolj neumne protislovenske izpade, posebno še, ker so mladi izletniki, kakor je to povsod navada, zapeli v veselem razpoloženju nekaj slovenskih narodnih pesmi. »Kleine Zeitung« je ta nepomembni dogodek objavila pod naslovom »Slovenski poskus izzivanja« in ga skušala prikazati kot prizadevanje, da bi skupina s petem slovenskih pesmi vplivala na šolsko komisijo in ji pokazala, da ima Ziljska dolina slovensko lice. Glasilo koroških neonacistov je stvar še bolj napihnilo in njegovo poročilo je tako značilen dokument protislovenskega bujskanja, da je treba navesti njegov najznačilnejši stavek: »Skupina okrog 20 mladincev na delovnem območju dunajske komisije govori izredno glasno v slovenskem jeziku, se razbija na skupine in pri belem dnevu poje slovenske pesmi, najbrž po tajnem naročilu, da bi prikazala nekaj, česar sploh ni. Napetost in pričakovanje domovini zvestega prebivalstva tega področja je veliko in to prebivalstvo bo zelo natančno bdelo nad tem, da mu tuji elementi ne bodo skrivoma prizadejali škode.« Glasilo Ljudske stranke je bilo spričo teh alarmantnih novic bolj oprezno in je vprašalo člano komisije, kaj je na stvari. Le-ti pa so izjavili, da te nevarne skupine slovenskih mladincev niso nikjer ne videli ne slišali. Nacionalistična »senzacija« je sicer tako šla po vodi, ostalo pa je deinstvo, da so nekaterim ljudem na Koroškem Slovenci »tuj element«, ki nima pravice v javnosti ne do svojega jezika in ne do svoje pesmi.

»Slovenski poročevalec«, 29. 1. 1959.

### Nova sredstva za gradnjo novega Beograda

Že pred nekaj leti so mladinske delovne brigade v prostovoljnih delovnih akcijah v poletnih mesecih začele z gradbenimi deli v Novem Beogradu in že stojijo številne palače in stanovanjske hiše. Sedaj pa je še Zvezni izvršni svet sklenil, da bodo za izgradnjo Novega Beograda namenili iz sredstev gospodarskih rezerv federacije 7.500.000.000 dinarjev. Končen sklep o tem bo sprejela zvezna ljudska skupščina.

Denar bi uporabili za ureditev mreže podzemnih komunalnih instalacij in objektov, cest parkov in za zavarovanje obale ob Donavi. S tem bi omogočili gradnjo 6000 stanovanj do 1961 leta in ustvarili pogoje za graditev še 10.000 stanovanj po letu 1961, ker bi potem potrebovali manj sredstev za ureditev terena. Po urbanističnem načrtu bo v novem delu Beograda — torej v Novem Beogradu — živelo 250.000 prebivalcev. Beograd sam danes šteje okoli pol milijona prebivalcev.

## Slovenski absolventi kmetijskih šol hočejo pomagati k napredku naše vasi

Minuli ponedeljek je bil v Celovcu občni zbor Društva slovenskih absolventov kmetijskih šol. Navzlic temu, da je to društvo še zelo mlado in da zajema le oni krog naših kmečkih gospodarjev, fantov in deklet, ki so obiskovali kmetijske šole, je — po udeležbi na občnem zboru sodeč — za to društvo predvsem med mlajšimi absolventi precejšnje zanimanje. Občnega zbora se je udeležilo nad 40 mladih absolventov, da sodelujejo pri razpravi o namelih, nalogah in nadaljnjem delu društva in da poslušajo in razpravljajo o sodobnih gospodarskih vprašanjih v svetu, ki nas obdaja, posebej pa še o sodobnih vprašanjih našega poljedelstva, živinoreje in gozdarstva.

Društvo slovenskih absolventov kmetijskih šol ima namen, da združuje in povezuje absolvente kmetijskih šol, da skrbi za nadaljnje šolanje in izobraževanje svojih članov, da se vključuje in sodeluje v akcijah za pospeševanje kmetijstva in gozdarstva in da v okviru svojih možnosti posreduje kmečki mladini kmetijsko znanje ter podpira učence in učenke na kmetijskih in kmetijsko-gospodarskih šolah. Tem svojim namenom poskuša društvo služiti predvsem s prirejanjem sestankov, strokovnih zborovanj, predavanj, filmov,

izletov in razstav; kolikor pa je to v stanju, tudi potom tiskane besede. Pri tem išče in vzdržuje stike s sorodnimi društvi, kmetijskimi zavodi in drugimi kmečkimi združenji. V društvo so včlanjeni tako fantje in dekleta, ki so obiskovali kmetijske in kmetijsko-gospodinske šole, kakor tudi absolventi srednjih kmetijskih šol in agrarni inženirji, ne glede na to, katero šolo ali zavod so absolvirali.

Ta prvi občni zbor po ustanovitvi društva je pokazal, da se društvo resno prizadeva, da bi v čimvečji meri služilo svojim namenom. Že v dosedanem delu smo zasledili par akcij, ki mladim absolventom lahko veliko pomagajo na poti v sodobno kmetovanje, ki od kmetije zahteva konkurenčnost v proizvodnji in ustvarjanje pogojev za eksistenco kmečke družine. Občni zbor pa je sklenil tudi vse potrebno, da društvo svoja prizadevanja v bodoče še poveča. Močno naraslo število članstva, njihova pripravljenost za delo v društvu, odločitev za moderne oblike dela in z izvežbani strokovnjaki in organizatorji izpopolnjen odbor pa so predpogoji, ki upravičujejo upanje, da bo to združenje šolanih kmečkih fantov in mladih gospodarjev doprineslo delež za čas odgovarjajoč napredek naših kmečkih gospodarstev in vasi.

### 45-urni delovni teden vzbuja nezadovoljstvo

Komaj je s 1. februarjem stopil v veljavo sporazum o uvedbi 45-urnega delovnega tedna, že se s strani delavstva širom Avstrije pojavljajo kritične pripombe, pa tudi ostri protesti, v katerih delavci najrazličnejših podjetij izražajo svoje nezadovoljstvo.

Sporazum v svoji sedanji obliki predstavlja le okvirno pogodbo, katere posamezna določila bo treba še prilagoditi konkretnim razmeram v posameznih panogah gospodarstva. Pri tem seveda nastajajo resni problemi in je mnogo obratov, kjer so se tozadevno znašli pred precejšnjimi težavami. Zato ni čudno, da marsikje še vedno niso na jasnem, kako bo skrajšani delovni teden v praksi izgledal.

Zlasti pa prevladuje med delavstvom bojazen, da se bo s skrajšanim delovnim časom istočasno zmanjšal tudi zaslužek, čeprav je v sporazumu izrecno ugotovljeno, da morajo plače in mezde ostati nespremenjene. V mnogih obratih je že prišlo do protestnih zborovanj, s katerih so naslovlili na vodstva sindikatov resolucije,

v katerih očitajo sindikatom, da so premalo dosledno zastopali interese delavstva. Ni osamljeno mnenje, da se bodo s skrajšanim delovnim tednom okoristili le delodajalci, dočim za delojemalce ta ureditve ne bo prinesla nobenega izboljšanja. Posebno poudarjajo v tej zvezi dejstvo, da se je z novo ureditvijo zmanjšala odškodnina za nadure in bodo občutno prizadete tudi ostale izredne doklade.

Kako bo v resnici z novo ureditvijo delovnega časa, se bo seveda šele pokazalo, ko bodo tozadevna določila že nekaj časa v veljavi. Vsekakor pa je že zdaj jasno, da tudi ta stvar nima le sončne strani, marveč se bodo pokazale tudi razne pomanjkljivosti. Značilno pa je, da je prvotno nasprotovanje s strani podjetnikov zdaj popolnoma utihnilo, kar upravičuje sum, da bo bistven del preureditve pač šel na račun delavstva; zato tudi nezadovoljstvo v številnih podjetjih, kjer odločno poudarjajo stališče, da izboljšanje v resnici ne sme pomeniti poslabšanja.

### Carina in darilne pošiljke v Jugoslavijo

Pred kratkim smo poročali, da bodo v Jugoslaviji uvedli carino tudi za darilne pošiljke. Doslej so uveljavili že določila glede carin za uvoz osebnih avtomobilov in motornih koles. Nadaljni korak pa bo tudi zacarinjenje darilnih pošiljk, ki jih prejmejo Jugoslavlani iz tujine. Pri tem pa ne gre za uvedbo nove carine marveč za odpravo carinskih olajšav, ki so jih bile v zadnjem času deležne darilne pošiljke. Zaenkrat so carinske olajšave za darilne pošiljke še popolnoma v veljavi, ker doslej še nikjer ni bilo uradne objave glede preklica olajšav. Kdaj bodo nova določila stopila v veljavo, še ni znano. V Jugoslaviji namreč vlada mnenje, da je danes na notranjem jugoslovanskem trgu na razpolago že toliko vrst raznega potrošnega blaga, da dosedanje carinske olajšave niso več gospodarsko upravičene. Iz tega razloga torej nameravajo carinske olajšave odpraviti, kar bo vsekakor v korist razvoju jugoslovanskega gospodarstva.

### Brezposelnost pri nas in drugod

Število brezposelnih v naši državi še vedno močno narašča. Konec januarja je bilo pri avstrijskih delovnih uradih javljenih skupno 227.857 brezposelnih. Od tega je bilo na Koroškem 25.670 brezposelnih. Od decembra lani pa do konec januarja se je število brezposelnih povečalo za 52.718 oseb ali za 30,1%. V primerjavi s koncem januarja lani je letos 18.624 več brezposelnih. Na Koroškem je letos 2557 brezposelnih več kot lani.

Izredno močno je število brezposelnih naraslo tudi v Angliji, kjer je sedaj že

nad pol milijona delavcev brez zaposlitve. Anglija se namerava izogniti nadaljnemu naraščanju brezposelnosti s tem, da bo povečala trgovanje z vzhodnimi državami. S tem v zvezi je tudi bližnji obisk predsednika MacMillana v Moskvi.

Pa tudi ZDA se ne morejo izvleči iz zagate, ki je nastala po gospodarskem nazadovanju. Konec decembra so namreč v Ameriki še vedno šteli 4 milijone 100.000 brezposelnih. Preden so nastale gospodarske težave, je bilo v ZDA letno povprečno 2 do 3 milijone brezposelnih.



**Moskva.** — Sovjetska poročevalna agencija TASS je sporočila, da so zmanjšali število sovjetskih oboroženih sil za nadaljnjih 300.000 mož. V letih 1955-1956 so bile oborožene sile v SZ zmanjšane za 1.840.000 vojakov.

**Bern.** — Na dvodnevnem glasovanju v Švici se je moško prebivalstvo te države izjavilo proti ženski volilni pravici. Proti je namreč glasovalo 654.924 moških za pa samo 323.306. Tokrat je bilo v zgodovini Švice prvič, da je bilo ljudsko glasovanje izvedeno istočasno v vsej državi. Od leta 1920 pa doslej je bilo v posameznih švicarskih kantonih 25 referendumov o ženski volilni pravici, pri katerih so sodelovali samo moški. Doslej še nikdar niso uspeli, da bi dobi- e tudi ženske pravico do sodelovanja pri volitvah.

**Nicosia.** — Ciprski list »Etnos« je objavil vest, da bodo kmalu razveljavljeni ukazi britanskih oblasti o izgnanstvu nadškofa Makariosa in nekaterih drugih ciprskih Grkov.

**Luksemburg.** — Na nedeljskih splošnih volitvah v Luksemburgu so dobili največ poslanskih mest katoliki, in sicer 20 od skupnega števila 52. V prejšnjem parlamentu so imeli 26 mest. Socialisti in komunisti so ohranili prejšnje število poslanskih mest, liberalci pa so povečali število svojih mest na škodo katolikov za 6 in jih imajo zdaj 12. Po vsej verjetnosti bodo katoliki in liberalci sestavili novo vlado.

**Washington.** — Diplomatski krogi v Washingtonu pravijo, da Francija noče, da bi sestanek treh zahodnih držav in Sovjetske zveze sklical pred 27. majem. Kakor trdijo ti krogi, bo to stališče francoske vlade obrazložil predstavnik vlade na četvernih razgovorih v okviru delovne skupine ZDA, Velike Britanije, Francije in Zahodne Nemčije. Predstavnik teh držav se bodo sestali prihodnji teden v Washingtonu ter se posvetovali o nemškem vprašanju.

**Washington.** — Pomočnik načelnika ameriške uprave za aeronautične in vesoljske raziskave Dryden je izjavil, da dosejajo stroški za vesoljske raziskave astronomske zneske. Stroški za izstrelitev satelita na pot okrog Zemlje znašajo od 2 do 3 milijone dolarjev. Prvi ameriški bombnik, ki naj bi krožil okrog Zemlje, bo po Drydenovih trditvah stal okrog bilijon dolarjev. Kakor kaže, gre za reakcijsko letalo in v njem bo tudi človek.

**Bonn.** — Zahodnonemški minister za gospodarstvo Erhard je izjavil, da je treba uvoz premoga v Zahodno Nemčijo močno obdavčiti, da bi tako preprečili katastrofo v rhurski premogovni proizvodnji. Če vlada ne bo storila ukrepov — je dejal Erhard — se bo zelo povečala brezposelnost v rhurskih premogovnikih. Kakor je znano, znaša količina nepridanega premoga za rhurskih premogovnih skladiščih 15 milijonov ton.

**New York.** — Misija Združenih narodov za Kamerun je pretekli teden poročila, naj ukinejo skrbništvo nad severnimi območji Kameruna. Ta del je do sedaj upravljala Velika Britanija. Po mnenju misije naj bi Kamerunu dali možnost, da se priključi kot federativna enota Nigeriji, ki bo oktobra leta 1960 dobila neodvisnost. V južnem delu Kameruna naj bi izvedli plebiscit, ker so ljudje tu različnih mnenj.

**Washington.** — V pismu, ki ga je poslal predsednik Eisenhower Kongresu v zvezi z gospodarsko in vojaško pomočjo v tujini, med ostalim poudarja, da morajo pomagati gospodarsko manj razvitim deželam. Za pomoč so rezervirali 3300 milijonov dolarjev. Od tega bodo uporabili 1900 milijonov dolarjev za vojaško pomoč 40 državam, ostalo bodo pa porabili za gospodarstvo. Omenil je da so od leta 1950 porabili doslej 20.500 milijonov dolarjev za vojaško pomoč. Vietnam in Koreja sta dobili doslej največ denarja.

**Kairo.** — V Kairu se je v ponedeljek začela mladinska konferenca na kateri sodelujejo mladinske delegacije iz 52 azijskih in afriških dežel. Pobudo za to konferenco je dala azijsko afriška konferenca solidarnosti.

## Pred 150 leti se je rodil Matija Majar - Ziljski

Tri velikane je našemu ljudstvu dala Zilja — Urbana Jarnika, ki se je v glavnem udeleževal kot kulturni delavec, pesnik, pisatelj, zgodovinar in narodopisec; Matijo Maiarja, kateri je svoje delo razširil tudi na politično področje, ter Franceta Grafenauerja, ki je svoje življenje posvetil političnemu boju za pravice svojega ljudstva.

Jutri obhajamo 150-letnico rojstva enega izmed teh velikanih — namreč Matije Maiarja, ki si je po svojem rojstnem kraju dodajal še ime Ziljski. Kakor mnogi slovenski koroški javni delavci, tako je tudi Matija Maiar moral že kmalu po nastopu službe okusiti neugodnosti, ki mu jih je nakopala njegova narodna zavednost: kot duhovnik je bil tolikokrat premeščen iz kraja v kraj, da mu „je že skoraj sape in denarjev primanjkovalo“, kakor je sam o sebi dejal.

Kot učenec druvega velikega Ziljana Urbana Jarnika ter Slomška je Maiar že v mladosti vzljubil slovenski jezik in slovenstvo sploh, zato je vse svoje življenjsko delo posvetil delu in borbi za svoj narod. Razvil se je v spretnega narodopisca in so njegova stvarna narodopisna poročila velike znanstvene vrednosti. O zbranem narodnem blagu je poročal v različnih časopisih, kjer je razpravljal tudi o šolstvu, o rodoljublju, posegal v aktualna politična vprašanja itd.

Političnega dela se je Maiar lotil leta 1848, ko so Slovenci sploh prvič stopili v politično življenje in zahtevali svoje narodnostne pravice. Takrat je Matija Maiar objavil v *Novicah* svojo poslanico in kot prvi Slovenec postavil odločno zahtevo po enakopravnosti slovenskega jezika v šolah in uradih. Svojim rojakom je oznanjal „svobodo, enakost in bratstvo“ ter se zavzemal za zedinjeno Slovenijo, deloma pa celo za združitev vseh Slovanov v eno državno skupino, v kateri naj bi imel vsak narod svojo lastno upravo in bi bil enakopraven z ostalimi.

Združevalna misel je zavzemala sploh prvo mesto v Maiarjevih prizadevanjih: navduševal se je za številčno velike narode in bogate literature, ker je upal, da bo v tem tudi rešitev za narodne stiske obmejnih Slovencev. Posebno močno se je oklenil Vrazove misli o stavljanju južnoslovenskih jezikov v enotno ilirsko narečje, ki se naj bi po njegovem mnenju spojilo v enoten slovanski knjižni jezik. O teh svojih načrtih je spisal celo vrsto razprav, člankov in knjig ter je izdal tudi poseben list — *Slavian*.

Maiar si je pridobil velike zasluge kot narodni voditelj in vzgojitelj mladine; s slovensko knjigo in časopisom ter z živo besedo je vzgojil vrsto zavednih koroških slovenskih izobražencev. Vendar je bilo preganjanje njegovo edino plačilo, zato se je kot razočaran in zagrenjen starček umaknil iz domovine v Prago, kjer je leta 1892 umrl.

## Evropsko sodišče za človečanske pravice

Ob priložnosti proslave desetletnice obstoja Evropskega sveta bo letos meseca maja tudi slovesno ustoličenje posebnega Evropskega sodišča za človečanske pravice, v katero je bil kot zastopnik Avstrije imenovan dunajski univerzitetni profesor dr. Alfred Verdross-Drossberg.

Evropsko sodišče za človečanske pravice v Strassburgu je bilo ustanovljeno na podlagi izvajanja posebne Konvencije za spoštovanje človečanskih pravic in osnovnih svobod ter je velikega pomena tudi za narodne manjšine, ker imajo le-te pravico in možnost, da se preko komisije za človečanske pravice pritožijo na mednarodno sodišče, če se jim njihove pravice kakorkoli kršijo in država, v kateri živijo, ni pripravljena mirnim potom poravnati spor. To sodišče je sestavljeno iz 15 članov — strokovnjakov, ki so specializirani v mednarodnem pravu, torej ima vsaka država-članica Evropskega sveta svojega zastopnika tudi v sodišču.

Delovanje tega sodišča je tesno povezano s funkcijo Evropske komisije za človečanske pravice, razlika je le v tem, da se na komisijo lahko neposredno pritoži vsaka fizična oseba, vsaka nevladna organizacija ali skupina posameznikov, če jim država-podpisnica konvencije o človečanskih pravicah krši v tej konvenciji priznane pravice, dočim se na sodišče more pritožiti neposredno le katera izmed držav-podpisnic konvencije, posamezniki ali organizacije pa le preko komisije. Razlika med komisijo in sodiščem je tudi v tem,

V ponedeljek bo minilo 88 let, ko je bil rojen starosta slovenskih pisateljev — France Saleški Finžgar, avtor najlepšega slovenskega romana „Pod svobodnim soncem“. S pisateljevanjem je sicer nehal že pred leti, vendar se ozira nazaj na bogato žetev: njegovi spisi — romani, povesti, novele, igre — presegajo številko sto; našli so pot v vse slovenske domove, na vse slovenske odre.

Vsled posledic zadnje vojne, ko ga je zasula bomba, je skoraj popolnoma oglušel, pa tudi spomin ga močno zapušča, kar vsakemu obiskovalcu najprej potoži. Tako pravi:

Premišljam, premišljam, pa se ne spomnim. Mi pravi obiskovalec: Saj si ti napisal to povest! Jaz? Se ne spomnim, pa se ne spomnim... Saj ni vredno, da bi govorila, pojdi se no soliti! Saj to ni vse skupaj nič. Pustimo to, boste že potlej pisarji zbrali, ko umrem...

Res, Pod svobodnim soncem sem tiskal v domu in svetu. Staro zgodovino sem študiral dve leti, dve leti sem pisal, na srečo sem takrat imel mir. Hotel pa sem napisati še dva taka romana, tako da bi zajel vso slovensko zgodovino, graščake in Turke in vse trpljenje in vse naše boje. Sem poskušal dopovedati na škofiji, rad bi dobil malo sinekure, pa so se smejali, češ — pojdi na kmete, pasi tam ovce... V štirih letih sem imel sedem služb. Kjer je koga zmanjkalo, Finžgar tjal... Hotel sem, da bi ljudje zvedeli vso našo, slovensko zgodovino iz romanov — pa saj je vseeno, bodo pa drugi napisali, če kaj znajo, no, bomo videli...

Od sile je teh bukev, kj sem jih bil zagrešil, bog se me usmili. To je trpljenje nas pisarjev. Revno sem živel, pa dobre volje bil... Drugi spravljajo, jaz imam vse razmetano, imam strašno tega, tamle tisto skrinjico pogledite, v kleti imam na kupe... Kaj bi se briga! Če je kaj vredno, bo ostalo, če ni, naj izgine, tako je z vsem na svetu. Najmanj se brigam zase, za vse drugo bolj. Nisem se silil, ne ponujal, naredil sem, pa je bilo...

## Izšel je slovenski etnografski zbornik za leto 1958

Zadnje dni januarja je v Ljubljani izšel »Slovenski etnograf za leto 1958«, zbornik, ki ga izdaja slovenski Etnografski muzej v Ljubljani. Zbornik obsega 240 strani izredno zanimivega gradiva iz zgodovine slovenskega kulturnega življenja, in tudi iz kulturnega življenja na Koroškem. Tako je na primer Niko Kuret, ki ga poznamo že iz nekaterih slovenskih oddaj radia Celovec, objavil obsežno razpravo o ljudskem gledališču pri Slovincih, kar je navezal na 190-letnico rojstva koroškega bukvenika Andreja Šusterja Drabesnjaka. Ivan Grafenauer objavlja

drugi del svojih raziskav v zvezi slovenskih ljudskih pripovedk v retijskimi.

Zbornik je po vsebini izredno bogat in številni sodelavci, slovenski etnografi, iz vse Slovenije obravnavajo najrazličnejša področja udejstvovanja slovenskega človeka. Velikega pomena je tudi dejstvo, da so vsi pomembnejši sestavki dopolnjeni s povzetki v nemščini, francoščini ali angleščini. Zbornik poživljajo številne zanimive ilustracije. Urednika Boris Orel in Milko Matičetov sta pri izbiri zanimivega gradiva bila zelo spretna in tako zbornik res predstavlja nekaj zanimivega in bo vsekako koristno gradivo za nadaljnje delo slovenskih etnografov.

## Smrt mlade slovenske igralk

V Ljubljani je nepričakovano umrla mlada gledališnica in filmska igralka Julka Staričeva, ki si je v komaj desetletnem umetniškem udejstvovanju pridobila mnogo ljubiteljev. Za svoje nastope v Mestnem gledališču ter v filmih je žela lepa priznanja in je s svojim talentom mnogo obetala.

Tudi pri nas na Koroškem smo Julko Staričevo spoznali v slovenskem umetniškem filmu »Tri zgodbe«, ki ga Slovenska

prosvetna zveza prav zdaj vrti po raznih krajih. V spominu nam bo ostala v čudovito podani vlogi zapeljanega dekleta iz mlina na Muri, kjer je prav tako dovršeno pokazala svoje znanje kot v vlogi bolničarke v filmu »Trenutki odločitve«. Pa tudi na deskah ljubljanskega Mestnega gledališča je bila Julka Staričeva že nepogrešljiva, zato je bilo slovo od mnogo prerano umrle igralkice za vse njene sodelavce in prijatelje res težko.

ke pritožbe bo začela obravnavati po preteku 6-mesečnega roka od datuma dokončnega notranjega odloka. Komisija se lahko poslužuje tudi možnosti preiskave in skuša doseči prijateljsko poravnavo spora. Šele v primeru, da taka poravnava ni mogoča, se bo z zadevo bavil odbor ministrov, ki bo odločil, ali dejansko gre za kršitev ali ne. V primeru, da odbor ministrov dejansko ugotovi kršitev, stavi ob-

Čitatelje obveščamo, da v današnji številki iz tehničnih vzrokov izpade nadaljevanje razprave o Južni Tirolski.

toženi državi rok, do katerega mora le-ta sprejeti zahtevane ukrepe. Če pa obtožena država teh ukrepov ne sprejme, pošlje odbor ministrov zadevo sodišču.

Pri sodišču se za vsak primer sestane zbor sedmih sodnikov, med katerimi mora biti tudi zastopnik obtožene države. Vsaka razsodba sodišča je dokončna in so se vse države obvezale, da se bodo ravnale po razsodbah sodišča.

Toliko o teoriji, kakšna pa bo praksa teh nedvomno zelo pomembnih ustanov, bo pokazala šele bodočnost. Že iz preteklosti je namreč znano, da tudi v zgodovini svoječasnega mednarodnega sodišča v Den Haagu in Ženevi ni bilo vse tako, kot bi moralo biti. Pa tudi nova komisija o človečanskih pravicah se že dalj časa bavi z vrsto konkretnih problemov, vendar doslej še niso zabeležili posebnih uspehov in je zadeva ostala še v podkomisiji.

## Slovenski kulturni praznik 110-letnica smrti Franceta Prešerna

8. februar je od leta 1945 dalje vsakoletni kulturni praznik slovenskega naroda. Tega dne se še posebno spominjamo največjega slovenskega pesnika — Franceta Prešerna, ki je sicer zapustil le drobno knjižnico pesmi, vendar je prav s svojimi poezijami dvignil slovensčino na raven kulturnega jezika ter slovenskemu narodu priboril mesto v kulturnem svetu. Priznani hrvaški pisatelj Vladimir Nazor ni zaman dejal, da brez Prešernovih poezij tudi Slovencev ne bi bilo; v velikji meri je spoznal neizmerno globino Prešerna — pevca ljubezni do naroda in domovine, ljubezni do vseh ljudi in narodov, ki stremijo za uresničitvijo človečanskih idealov svobode, prijateljstva ter enakopravnega sožitja.

Poslanstvo Prešerna si je slovenski narod zlasti osvojil med narodnoosvobodilno borbo, ko je za uresničitev njegovih idealov žrtvoval vse, tudi najdražje. Pa tudi ni slučaj, da se je partizanska edinica imenovala po velikem pesniku in le dokaz velike zvestobe Prešernu je, da je prvi slovenski parlament že pred osvoboditvijo proglasil dan Prešernove smrti za kulturni praznik slovenskega naroda. Res, s'ovenski narod je svojemu velikemu geniju ostal zvest tudi v najhujših dneh in zvest mu je danes, ko je v okviru Jugoslavije že uresničil Prešernovo misel o prijateljstvu med narodi in se tudi v svetovnem merilu bori,

da, koder sonce hodi,  
prepír iz sveta bo pregnan,

ko bo po vsem svetu zavladal mir in  
bodo vsi narodi živeli kot prijatelji eden  
poleg drugega, da

ne vrag, le sošed bo mejak.

## Dve pesniški zbirki

Med celo vrsto knjig, ki so v zadnjem času izšle pri založbi Obzorja v Mariboru, sta tudi dve pesniški zbirki dveh mladih slovenskih pesnikov, ki sta se s svojo poezijo uspešno vključila v krog slovenskih umetnikov vezane besede: Ciril Zlobec se je predstavil s svojo drugo samostojno zbirko »Ljubezen«, Slavko Jug pa v tem smislu s svojim prvencem »Dobro sonce«.

Za oba pesnika velja, da sta po letih še razmeroma mlada, po svojem pesnikovanju pa že »stara« znanca med ljubitelji slovenske poezije. Oba sta že v študijskih letih objavljala svoje pesmi v raznih revijah in tudi zdaj še sodelujeta pri posameznih listih. Ciril Zlobec je poleg tega znan tudi kot prevajalec ter je poleg dveh romanov italijanskega pisatelja Moravie priredil še Leopardijeve pesmi ter Dantejevo Novo življenje.

O novih pesniških zbirkah samo toliko: Zlobčeva knjiga »govori v zaključeni, sistematični urejenosti o ljubezni v modernem svetu, o odnosih med moškim in žensko, kot jih oblikuje sodobna družbena in moralna resničnost«; pesmi Slavka Juga pa »s svojo neizumetničeno zvočnostjo prebude v srcu slehernega bralca melodije, ki tudi pri modernem človeku tvori osnove njegovega čustvenega sveta, ti-te osnove, ki so tudi v stoletjih nenehne razvoja ostale bistveno neizpremenjene«.

Obe knjižici kakor tudi vse druge slovenske knjige, revije in časopise lahko naročite v knjigarni »Naša knjiga« v Celovcu, Wulfengasse 15.

## Rahlo nazadovanje avstrijske knjižne proizvodnje

Avstrijska knjižna proizvodnja je lani rahlo nazadovala. Skupna knjižna produkcija, ne všteti publikacij, ki so izšle izven knjižnega trga, je dosegla 2404 naslove, nasproti 2500 v letu poprej. Od 24 sistematičnih stvarnih skupin jih je nekaj svoje stanje obdržalo. Skupini gospodarske vede in šolske knjige, posebno prirodnoznanstvene, sta od leta 1957 celo napredovali od 93 na 157. Število publikacij knjižnih skupnosti je nazadovalo od 203 v letu 1957 na 90 v letu 1958. Nazadovalo je tudi število novih založb ter publikacije iz prevodne književnosti.

## Paule Kernjak 60-letnik

### Življenjski jubilej našega skladatelja in pečovodje

Ne zaradi tega, ker dopolni Paule Kernjak 9. t. m. šestdeseto leto svojega življenja, kar je neizprosno naraven pojav življenjskega teka, se spominjamo s temi vrsticami njegovega življenjskega jubileja. Spominjamo se ga zaradi tega, ker je jubilatant podaril koroškimi Slovincem in preko tega vsemu slovenskemu ljudstvu neprecenljive kulturne zaklade v harmonizaciji koroških narodnih pesmi. Kar pa je ob njegovem šestdesetletnem življenjskem jubileju najbolj razveseljivo, je, da svoje na-



ravne sposobnosti skladatelja samouka, pristnega samorastnika, že vedno z neutrudljivo marljivostjo posveča glasbeni ustvarjalnosti in kot izkušen zborovodja našim pevskim skupinam.

Zibelka je jubilatantu tekla pri p. d. Mežnarju na Trebinji pri St. Ilju. Svojemu rojstnemu kraju je ostal zvest vse življenje. Kernjak je znal zajeti vso dušo in čustvenost pristnega slovenskega ljudstva in tanko prisluhniti njegovemu bistvu, ki se odraža v dejanju in nehanju našega človeka ob rojstvu, ljubezni, poroki, žegnaniu, narodnem plesu, prazniku, delu in smrti, skratka v veselju in tegobi, kar izpoveduje naš človek v narodni pesmi.

Paule Kernjak je ljudski pesmi posvetil vso ljubezen in prirojene sposobnosti. Kot samouk je prodr v zakone harmonije ter nosijo njegove skladbe pečat ljudskosti; v melodiji je ostal ves naraven in ves naš. Narodna pesem je najvažnejše področje Kernjakove glasbene ustvarjalnosti. V ubranih glasovih v harmoniji, ki je našemu ljudstvu najbližja, so se ob njegovih pesmih nešteto krat zjasnila lica občinstva, pa če so bila poprej še tako mračna. V njegovih skladbah je odlika domačnosti in preprostosti, ki ob poslušanju vsekdar vzbudi in vže poslušalca. Na ljudski pesmi slone tudi njegove umetne izvirne skladbe, ki so vsebinsko zelo različne.

V svoji skladateljski ustvarjalnosti je Kernjak z več pestrimi in živahnimi venčki ter celo vrsto ljudskih pesmi obogatil slovensko pevsko kulturo. Saj ne moremo v kratkem članku njegovih stvaritev naštevati in tudi ni potrebno, ker jih toliko krat uživamo ob poslušanju na domačih koncertih in po radiu, z največjo hvaležnostjo pa so njegove pesmi sprejemale tudi množice na uspešnih gostovanjih v sosednem inozemstvu. Priljubljene so njegove pesmi in skladbe po prirodnih šegavosti, ki živi v tako nepokvarjeni obliki v ljudstvu samem ter jo je skladatelj odlično posnel.

S svojimi skladbami je Paule Kernjak že doslej podaril koroškimi Slovincem ogromno kulturnega bogastva in storil neprecenljivo koristno narodno delo. Saj je naša narodna pesem najboljši potrdilo dejanskega avtohtonega živilja slovenskega ljudstva na Koroškem ter naša domovinska izkaznica skozi težka stoletja. V Kernjakovih pesmih je ogromno življenjske iskrenosti, zajete iz globin zdravega koroškega slovenskega ljudstva in domače zemlje. Prav iz te zakoreninjenosti v domači svet, delo, borbo in trpljenje našega človeka so razumljive njegove pristno slovenske melodije.

Poudarili smo že, da je razveseljivo, da Kernjakova ustvarjalna sila nikakor ni ponehala in tudi danes v svoji moški zrelosti produktivno in uspešno deluje na področju našega kulturnega in narodnega življenja. S svojo pesmijo in melodijo povezuje vse koroške Slovence — najbolj z učinkovito „Rož, Podjuna, Zilja“ — ter nas je tudi nešteto krat povezal z narodno celoto, hkrati pa je njegova melodija tudi mik za nezavedne brate ter most do naroda sosedja. Koroški Slovinci smo srečni, da imamo v Kernjaku izkušenega in sposobnega voditelja pevskih zborov ter pristnega ljudskega skladatelja, nepokvarjenega po tujih vplivih, ki sklada, kakor mu srce

## Občni zbor Hranilnice in posojilnice ...

Minulo nedeljo smo imeli v Dobrli vasi občni zbor naše kreditne zadruge hranilnice in posojilnice. Iz poročila smo lahko povzeli, da je sodobno poslovanje, ki smo ga pri zadruzi vpeljali, zares veliko večjega pomena in doprinaša k napredku. Očkar je uvedeno dnevno poslovanje zadruge, se je promet dvignil na trikratno višino. Koristno bo tudi in nujno, da se poslovni prostori prenesejo v pritličje, kajti z dnevnim poslovanjem hranilnice in posojilnice je bil uresničen le del zahtev preudarnih in za dober razvoj zadruge zavzetih združnikov.

S spremembo pravil je zadruza zvišala tudi deleže od 10 na 50 šilingov. Gospodarsko gledano, je tudi ta višina deleža prenizka, saj bi morali deleži predstavljati bistven del združnega kapitala, kakor so to uvideli že združniki ob ustanovitvi pred 69 leti. Občni zbor je upravnemu odboru naložil nalogo, da vpliva pri gospodarsko močnejših združnikih za vplačilo po več deležev, saj ostanejo deleži njihova last in se bodo tudi obrestovali.

Z gospodarskim stanjem naše hranilnice in posojilnice smo lahko zadovoljni, saj nudi že njeno lastno premoženje močno jamstvo za varnost hranilnih vlog, ki jih obrestuje tudi po najvišji obrestni meri. Hranilnica in posojilnica poziva zaradi tega kmete, delavce in obrtnike, naj nalagaio svoje prihranke pri domači hranilnici, ker pridejo denarji v gotovih primerih spet njim v prid in korist. V primeru potrebe in stiske more zadruza nuditi pomoč s primernimi posojili. Zato postanite člani zadruge že zdaj, da vam v primeru potrebe ne bo treba prositi šele za sprejem v članstvo. Kot člani zadruge boste upravičeni na gospodarsko pomoč, kakor jo predvidevajo nova pravila.

### ... ter „Naš ples“ v Dobrli vasi

Prejšnji teden smo vabili na našo plesno prireditev v okviru Slovenskega prosvetnega društva »Srce« v Dobrli vasi. Lepa družabna prireditev je za nami in z veseljem lahko poročamo, da je kot novost delovanja naših društev zelo dobro in zadovoljivo uspela.

Mnogoštevilni pevci iz Globasnice so napravili poleg melodij bratov Avsenikov

tako dobro razpoloženje, da so bili veseli in razigrani tudi tisti, ki se niso vključili med vesele plesalce.

Zadovoljni in posebno veseli smo, da je prireditev uspela kljub nerazumevanju in nasprotovanju nekaterih, ki nasprotujejo vsaki novosti in se ne morejo spriznati z razvojem časa. Poleg vsega drugega resnega in globokega prosvetnega dela, ki ga nikoli in nikdar ne podcenjujemo ter mu dajemo prednost v naši prosvetni dejavnosti, so potrebne v društvenem programu od časa do časa tudi družabne prireditve, ker bodo drugače našo mladino zajeli drugi. Lahko trdimo, da so naše družabno-zabavne prireditve na taki višini, da se mladina moralno ne bo kvarila, zato smo prepričani, da se bo uspeh iz leta v leto večal. Vsekakor je že letošnja prireditev pokazala, da bo za prihodnji »Naš ples« treba poskrbeti za več prostora, posebno če bodo spet pevci sosednih društev sodelovali na družabnem srečanju Podjunčanov.

Hkrati ob tej priložnosti še izdamo, da pripravljamo naše društvo resno in lepo igro, ki jo bo uprizorilo sredi februarja. Takrat se bomo spet srečali v častnem številu.

## Zaključek šiviljskega tečaja v Klopcah pri Škofičah

Pri Kramarju v Klopcah je bil pet tednov šiviljski tečaj, ki se konča danes. Tečaj je priredila Slovenska prosvetna zveza, vodila pa ga je gospa Ančka Šuš, priznana šiviljsko-strokovna učiteljica iz Hodiš. Več let so že dekleta in mlade gospodinje izražale željo, da bi si rade osvojile na prikladen način potrebno znanje v šivanju.

Kmalu po novem letu se je zgledilo ustrezno število deklet in SPZ jim je s sodelovanjem šiviljske učiteljice radevolje izpolnila željo.

Razstava šiviljske proizvodnje je minulo nedeljo pokazala, da so bile tečajnice marljive, se pridno učile in šivale, ker drugače ne bi mogle razstaviti tako pestre kolekcije svojih izdelkov. Med razstavljenimi oblekami so pokazale kostume za vsakdanjo uporabo ter tudi obleke, ki bi lahko krasile izložbe mestnih trgovin.

## PRIREDITVE

Slovenska prosvetna zveza naznanja:

V soboto 7. februarja 1959:

**KOTMARA VAS**

Slovensko prosvetno društvo »Gorjanci« priredi pri Ledererju ob 19.00 uri

**VESEL VEČER**

s petjem in šaljivimi prizori.

**LOGA VAS**

Slovensko prosvetno društvo »Svoboda« priredi ob 14.30 uri

**PEVSKI KONCERT**

V nedeljo 15. februarja 1959:

**ZITARA VAS**

Slovensko prosvetno društvo »Danica« v št. Vidu v Podjuni ponovi igro

»Z LASTOVKAMI«

z gostovanjem v Prosvetnem domu v Zitari vasi.

Udeležite se naših prireditev v obilnem številu!

## Pogled v antično kulturo in arhitekturo

Zgodovinsko društvo za Koroško je skupno s kulturnim uradom koroške deželne vlade v terek prejšnjega tedna priredilo predavanje o uspeših lankoletnih izkopavanja Avstrijskega arheološkega zavoda, ki jih je izvedel v Efezu. Predaval je univerzitetni profesor dr. Franc Miltner, vodja avstrijske družbe za izkopavanja v Efezu.

Zanimanje za predavanje je bilo veliko. V napolnjeni modri dvorani Doma glasbe so bili med prominentnimi poslušalci tudi deželni glavar Wedenig in številni drugi zastopniki javnih ter kulturnih ustanov v Celovcu.

Predavanje strokovnjaka s pomočjo skioptičnih slik je bilo nadvse zanimivo in poučno ter je predavatelj razumel svoje pripovedovanje začimbti tudi s prav posrečenimi humorističnimi vložki.

Efez je grško-rimsko mesto v zahodnem primorju Male Azije. Artemistin tempelj, boginja rodovitnosti, so pristevali med sedem svetovnih čudes. Efez se je razvil v jako pomembno pristaniško in trgovsko mesto ter je v svojem najboljšem razvoju štel okoli 750.000 prebivalcev.

Čas je mesto Efez zasul z gramozom in pokril z zemeljsko plastjo. Arheološka veda pa, ki hoče prodreti v način gradnje, življenja in tako rekoč v dušo pravadnega prebivalstva, se je lotila dela, da današnjemu svetu nazorno pokaže nekdanjo dobo, o kateri govore klesani kamni, zi-

veleva: z odlično harmonijo toda iskreno in domače ter na ta način neprimerno veliko koristi našemu ljudstvu.

K šestdeseti obletnici našemu zborovodji in skladatelju Pavletu Kernjaku iskreno čestitamo združeno z željo, da bi tako koristno deloval med nami še mnogo mnogo let čil, zdrav in zadovoljen!

devi in umetnine. To nalogo si je zadala arheologija, beseda je grška in pomeni vedo o starinah. Je posebna veda, ki proučuje razvoj in zgodovino človeka na podlagi ostankov in spomenikov materialne kulture družbe. Izkopava jih iz zemlje, določuje njihovo starost in kulturno pripadnost ter na temelju tega izvaja sklepe o zgodovinskem dogajanju v posameznih obdobjih. Na zgodovinske stopnje se deli

Slovenska prosvetna zveza naznanja:

**BILČOVŠ**

Slovensko prosvetno društvo »Bilka« bo priredilo v nedeljo, dne 15. februarja 1959, ob 17.30 uri

**VESELO IGRO**

pri Miklavžu v Bilčovsu. Sodelovali bodo mladi pevci in tamburaši.

arheologija v predzgodovinsko arheologijo, antično in srednjeveško. Antika označuje nasploh starino ter se porablja kot nasprotje sodobnemu ali modernemu času. V posebnem pomenu je antika doba v razvoju grško-rimske sužnjeposestniške civilizacije.

Izkopavanje Efeza je bilo že svojčas poverjeno avstrijskemu arheološkemu zavodu. Institut je prva dela že izvajal od leta 1898 do 1914 in nato nadaljeval od leta 1926 do 1934. Od leta 1954 vodi izkopavanja univerzitetni profesor dr. Miltner.

Dela so povezana z največjimi težkočami in napor. Odstranjevanje morajo pogosto od šest do dvanajst metrov visoke plasti gramoz in prsti in to pri vročini, kjer zleze živo srebro na petdeset in več stopinj Celzija. Doslej odkrite gradbe in spomeniki, kakor gledališče, pritaneion in drugo so mogli dopolniti še z marsičem. Odkopavali so z marmorjem obloženo glavno cesto, za katero bi stare Efežane

še marsikje v naših krajih lahko zavidali. Pri šesti največji termo-napravi so odkrili posebne zanimivosti: prvi prostor, slačilnica in oblačilnica ter prostor za kopanje v mrzli in topli vodi, prostor za masažo, kažejo veliko skrb taktatnega prebivalstva za zdravje in nego telesa. Prav tako so v istem poslopju odkrili velik prostor za sproščanje in razvedrilo z marmornatimi oblogami in slikanimi apnenimi okrasiki. V tem prostoru so se zabavali kakor v današnjih časih. Zanimiva je izkopanina vinske točilnice z ogromnimi razbitimi lončenimi posodami ter marmornato ploščo, pri kateri so ugotovili igralno desko neznane taktatne igre. Ogromne skulpture dajo slutiti, kako razvit okus so posvečali umetnosti in lepi opremi prostorov. Odkrili so ostanke večnadstropne stanovanjske hiše s trgovskimi prostori in delavnici.

Neštete priče antične kulture, ki so jih pri izkopavanjih našli, kakor marmornat kip plesalke v vsej popolnosti ženske, ki velja doslej kot najveličastnejša efeška nimfa, ali preko navadnega človeka velik vojni, izredno učinkovito izklesana glava filozofa in drugo govori, da je v tistih časih vsaj za gotov krog prebivalstva v Efezu vladalo precejšnje socialno blagostanje.

## KOLENDAR

Petek, 6. februar: Doroteja  
Sobota, 7. februar: Roman  
Nedelja, 8. februar: Janez M.  
Ponedeljek, 9. februar: Apolonija  
Torek, 10. februar: Pust  
Sreda, 11. februar: Pepelnica  
Četrtek, 12. februar: Evlalija



Fran S. Finžgar:

# KDO JE GOSPOD

## Zapuščeni medvedek

Mene, medvedka, so radi imeli. Mojih črnih, globokih oči bili so veseli. Božali so me, mi uspavanke peli. Mene, medvedka, so radi imeli.

Pa sem ostarel. Oguljena dlaka, razbite oči, razparani trebuh, noge brez moči. Mene, medvedka, so takrat zavrgli, mene, medvedka, Ker sem bil star. Nihče me ni slišal, ko sem jih prosil: »Nikar, nikar!«

Tudi deklica, ki sem bil njen, drobna, v rožnatem krilcu in sinjih oči, me je pozabila. Majhnega, živega fantka sinjih, globokih oči je dobila.

dovod. Zalka je brž prihitela k jarku in ponudila luni roko. Ko je luna priplezala iz jarka, je ni bilo več mogoče prepoznati, tako je bila umazana, saj je bil jarek poln črnega blata. Dečki so brž pozabili, kako lepo so se maloprej igrali z luno. Začeli so se ji smejati. Eden ji je celo vrgel žogo v nos. Zalki pa je šlo na jok. »Ne smejte se, grdobel! Pomagajte mi raje. Umili jo bomo.«

Dečki so se črni luni le še bolj smejali in nihče ji ni hotel pomagati. Zalka pa je odšla z luno k bistremu potoku. Tam je vzela svoj robček in tako dolgo umivala nesrečno luno, da je bila spet lepa in svetla kot suho zlato. Luna se ji je na vso moč zahvaljevala, nato pa je zaprosila: »Rada bi šla spet na nebo... Na tem dvoiršču žive tako poredni dečki...«

Zalka je poklicala soseda Urha. Ta se je nasmehnil in rekel: »Zalka, zapri oči.«

Zalka je še enkrat pogledala svojo novo prijateljico, nato pa zamežala. Čez trenutek je spet odprla oči. Luna je že kukala izza belega oblaka in spet je bila bleda v lice ni otožna.

Ko je Zalka zvečer legla v posteljo, ji je prijateljica poslala svoj najlepši žarek, da ji je pobožal belo čelo.

Poznal sem takega gospoda, kakor sem vam ga opisal. Že kot irkolin je hodil v šolo ves gizdav s paličico v roki. Ko je dorasel v gospoda, si je vtikal iz knjig iztrgane lišče po žepih. Ko je prišla maturo, ni bilo ne listov ne znanja. Šel je in si kupil čisto nove knjige. V parku je sedel, prebral list — in ga iz knjige iztrgal, ga vrnil in predal vetru. Vse, do zadnjega. Prišel je znanec in ga ogovoril: »Priatelj, kaj delaš?« — »Za maturo se pripravljam.« — »Tako pač ne poidel!« — Gospod odgovori: »Če jo vsak osel naredi, jo bom naredil tudi jaz!«

Pa je ni, dasi je trikrat poskusil. Zato pa rečem zdaj: Bodimo delavci in ne gospodje!

re, ker nista zadosti po modi; ki zapravlja težko prisluzeno očetovo imetje, sam pa ne gane z mezincem, da bi zaslužil vajeno paro; ki na pločniku odrine staro ženo v blato, da gre on, gospod po lepem; ki je tako brezsrčen, da si da od matere snažiti čevlje; ki ga je sram nesti zavojček na pošto; da, ki ga je celo sram nositi knjige v šolo in si liste iztrga ter si jih pomaši po žepih, da ni omadeževana njegova gosposčira. Ali sedaj veste, kakšno prečudno bitje je »gospod«? Vsi drugi ljudje smo delavci; de'avec je tisti, ki vihti kramp in rovnico, delavec, ki si s tinto prste maže; delavec, ki cepi sežnje v gozdu, delavec, ki vam vcepila modrost v glavo, delavec, ki orje njivo.

Leopold Suhodolčan:

## Pravica o črni luni

Zalka je stala sredi velikega dvorišča. Gledala je otroke, ki so se igrali. Imeli so veliko, pisano žogo in so jo metali čez plot. V Zalkinih očeh se je kdaj pa kdaj zalesketala solza. Njeno rdečo pentljo v laseh je narahlo pregibal veter.

Pa je prišel mimo starec z mehkiimi, sivimi lasmi. To je bil sosed Urh. Stopil je k deklici in ji položil na rame svojo dobro roko. Potem jo je vprašal:

»Zalka, se ti ne igraš z njimi?«

»Ko pa pravijo, da sem še premajhna in da se še ne znam igrati,« mu je žalostno povedala Zalka.

»Da si še premajhna?« se nasmehne sosed Urh. »To pa že ni res. Veš, nihče ni premajhen za igro in nihče ni prevelik... Kjer pa je tvoj očka?«

»V šoli. Otroke uči.«

»In mamica?«

»V službi. Knjige daje otrokom.«

»Si torej sama doma?«

»Greta je še doma. Ona pa nima časa zame.«

Tedaj se je žoga prikotnila do Zalka. Dečki so se pripodili za njo, pobrali žogo in se vrnili k plotu. Zalko in starega Urha pa še pogledali niso. Zalka je bila še bolj žalostna. Sosed Urh jo je prijel za roko in dejal:

»Ti bom pa jaz dal drugo, lepšo igračo... Pogledaj v nebo, Zalka. Vidiš luno?«

»Vidim.«

»Glej, danes jo vidimo tudi podnevi. Zelo je bleda in tudi njej je dolgčas. Bi se hotela igrati z njo?«

»Da. Rada imam luno. Zvečer mi po-

sveti v posteljo, pošlje mi sladki spanec in včasih tudi pravljico... Kako pa jo beste poklicali z neba, sosed Urh?«

»Če si jo res želiš, ne bo težko. Pridnim in žalostnim otrokom moramo izpolniti njihove želje. Zamiži, Zalka. Tako. Ho — hop! Tu je!«

Ko je Zalka spet odprla oči, je ležala v travi pred njo velika, svetla luna. Bleščala se je kot suho zlato. Otroci, ki so se kriče igrali z žogo, so v trenutku utihnili. Najprej si niso upali bliže. Tudi Zalka jo je boječe opazovala. Potem se je luna sama ponudila in začela loviti z Zalko po zeleni travi.

Tudi dečki so se opogumili.

»Ali se lahko tudi mi igramo z luno?« so vprašali Zalko.

Zalka ni bila deklica, ki bi maščevalno posla trmo. Vsa vesela jih je povabila: »Kar pridite. Igrajmo se z luno. Tako bomo vsi veseli.«

Otroci so začeli brezumno tekatj po travniku. Tako lepo se niso do takrat še nikoli igrali. Luna je bila zelo nagajiva. Otožna bledeca ji je zginila z lic. Poskakovala je visoko v zrak, sedla kdaj pa kdaj na bližnje drevo, urno splezala na streho, kjer so delavci popravljali žlebove, pa spet skočila na mehki travnik, splašala konjička, ki se je tam pasel, nato pa se zakotalila med razigrane otroke. Zalka je bila zdaj vsa srečna. Ni bila več sama. Sosed Urh je stal na robu travnika in se smehljal.

Tedaj! Ojoj, ojoj! Svetla luna je padla v jarek. Skopali so ga delavci za nov vo-

pravim za očetom in si najdem rudarsko delo, sem se začel živo zanimati za nemščino. Že čez mesec dni me je teta pohvalila. Marsikatero sem požrl, od nje, strica, predvsem pa od Hansa, starejšega bratranca, ki je hodil že v šolo, toda nemščina mi je bila z vsakim tednom manj tuja..

»Ali govoriš, Zepl, ker te je strah, ali ker bi rad strašil tegale fanta?«

»Jaz se pravi nič...« sem začel, a besedo mi je vzela močan tresljaj. Naslednji trenutek se je dvigalo s peklenim truščem in bliskovito naglico pogreznilo v žrelo. Krčevito sem se oprijel železne palice. Bilo je samo toliko svetlobe, kolikor so je dajale svetilke, ki smo jih držali v rokah. V pramenu svoje svetilke sem videl črne stene, ponekod so bile suhe in gladke, drugod razdrapane in voda je kar lila po njih. Za trenutek luč. Končano? Ne, že smo bili spet v temi in padali dalje.

»Kaj je bila tista luč?« sem vprašal starega moža ob sebi.

»Elizabetino obzorje. Naša skupina dela še niže.«

Da sem le v jami. Doma ne bi prišel v jamo v dveh treh letih. Tu v tem avstrijskem kraju, ki mu še imena prav ne vem, pa me že prvi dan pošiljajo pod zemljo. Čul sem že, da je prvič hudo. Toda brez prvič ni drugič in ne tretjič. Kakšno delo bom le dobil?

Treščili smo ob nekaj trdega. Sreča, da ni nihče videl, kako sem prebledel, in čul, kako mi je zastalo srce.

»Nič hudega, fant, tako pristajamo vsak dan.«

Kaj sem najprej zaznal? Medle luči pod nizkim, črnim stropom, na tleh bliskajoče se tise, vagončke, napolnjene s premočom ali prazne, prepah in lesene podpornike. Podpornike, podpornike. Bil sem kot oslepela kura, opotekal sem se sem in tja in nisem vedel, kam naj grem, koga naj se držim. Paznik me je moral prijeti za rokav in potegniti za seboj. Sprva je bil rov širok in razsvetljen, kmalu pa je zmanjkalo luči; rov so razsvetljevale samo naše svetilke. Svetli prameni so drsoli po debelih podpornikih, črne sence so se trgale ob njih, preskakovale, se lovile in zaganjale druga v drugo. Med podporniki se je tu in tam črno zasvetlikalo. Premog!

»Pass' auf!«

Prepozno, že sem treščil z glavo ob tram. Šele zdaj sem videl, da je ta in oni prečnik izbočen, celo razpokan in da iz njega štrle ostre treske. Ker sem pazil zgolj na glavo, sem se jel spotikati ob pragove. Rudarji pred menoj so hodili varno in tako naglo, da sem jih komaj dohajal. Začel me je oblivati pot. Za trenutek me je obsla malodušnost: ali je pametno, da sem prišel sem in se že prvi dan spustil v jamo? A takoj sem se zavrnil.

## Kje ste, Lamutovi?

Anton Ingolič

Tu sem čakal precej časa, dokler ni prišel paznik, katerega ime so mi napisali na listek; dvakrat me je premeril od nog do glave in mi nazadnje podignil, naj mu sledim. Bil je prav tako rejen in neljubezniv človek, kot je bil moj mojster v podložki separaciji.

»Si že delal v jami?« me je vprašal, preden sva stopila v dvigalo.

»Nisem.« Takoj sem se popravil. »Nein!« Moj slovenski in nemški odgovor je pritegnil pozornost najbližjih rudarjev.

»Prvič?«

»Prvič,« sem spet odgovoril najprej slovenski, potem šele nemški.

»Prvič je zmerom hudičeva.«

»In tudi zadnjič,« je dodal neki drugi rudar. »No, tega na srečo še mi nismo doživeli.«

»Lahko pa danes doživimo.«

»Vsak dan, vsako uro.«

Nisem vsega razumel, kajti govorili so nekoliko drugače kot v Donawitzu, razumel sem le smisel njihovih besed. Kar sem se ob novem letu odločil, da se od-

## ZA GOSPODINJO IN DOM

## Sposojanje prinaša skrbi in jezo

»Pomagala ti bom,« je pohitela žena, ko se je mož odpravil na vrt, da prekoplje gredo. »Sosedovi mi bodo gotovo posodili stare grablje.«

Da, sosedovi so res imeli v rezervi še ene grablje. Precej stare so že bile in ne preveč trdne, a vseeno so bile še vedno začetku, tedaj se prav lahko zatečemo tudi k domačim zdravilom, ki pogosto uspešno pomagajo. Kdor ima angino, naj grgra mešanico iz žlice vinskega kisa, žlice medu in žlice bezgovega čaja. Vse to zavreš in grgraš. Najbolje, da to storiš večkrat in v tem primeru skuhaš te mešanice več.

Pozimi, ko kurimo peči, se tudi večkrat opečemo, posebno otroški zdravniki vedo povedati, da se zatekajo k njim po pomoč matere z opečenimi otroki. Seveda če so opekline hude, ne odlašajmo in pojdemo nemudoma k zdravniku, manjše opekline pa pozdravimo sami s tem, da namažemo opečeno mesto z beliakom ali polagamo obkladke s kislim zeljem. To je tudi izvrstno sredstvo zoper zaprtje, če ga nekaj poijemo na tešče, pomešanega z jedilnim oljem.

Zoper angino so prav dobri tudi obkladki iz grškega sena ali grške detelje. To je rumena dišeča moka, ki jo skuhamo v močnik, na debelo namažemo z njo platnen ovitek in polagamo na boleče mesto. Kašelji je posebno nadležna bolezen, ki nam ne da miru niti ponoči. Naberimo veliko špičastega tropotca na desetinko vse količine tropotca vzameš cikorijo, rman in regrat. Vse skupaj očisti, operi, potolci in prav na drobno zreži in daj v lončeno posodo. Na to vlij toliko vode da rastline pokrije. Pusti, naj vse stoji čez noč. Naslednji dan prevri, ohladi in pretlači, nato daj na vsak liter soka pol kilograma nane sladkorja. Potem kuhaj sok s sladkorjem zelo počasi, da se povre za štiri prste. Sok spravi v čiste steklenice in vzemi večkrat na dan po eno žlico.

Tudi vinska rutica je koristna, a malo znana zdravilna rastlina. Pomaga zoper krvni pritisk, če se komu vrti v glavi ali če je glava težka. Pomaga tudi pri nadihu, premočnem utripanju srca. Dobro je, če imamo vinsko rutico namočeno v dobrem domačem žganju ali špiritu ter jo jemljemo po kapljicah na sladkorju.

Tudi žajbelj ali kadulja je izvrstno sred-

stvo zoper kašelji. Navadno ga skuhamo v mleku, sladkamo in precedimo. Pijemo še vročega. Žgan sladkor je prav tako izvrstno sredstvo, ki nam pomaga, da se čimprej znebimo nadležnega katarja, ki nas tišči v grlu. Lahko ga prevremo z mlekom ali z lipovim čajem. Najbolje, da to storimo zvečer, ker se po njem znojimo.

Če imaš slabo prebavo, je dobro popiti na tešče skodelico zeljnice — vode, ki jo dobimo pri kisanju zelja. Prav tako je tudi dobra voda od kisle repe, ki jo večkrat ponudimo tudi otrokom.

Ljudje, ki bolujejo na želodcu, so podvrženi raznim dietam, vendar niso za vse bolnike predpisane enake diete. Tako mora n. pr. bolnik s čišrom na želodcu imeti strogo dieto, medtem ko navaden bolnik lahko svojo dieto nekoliko omili. Za vse pa velja, da morajo preskrbeti svojemu organizmu dovolj hrane.

V prejšnjih časih so bili ljudje mnenja, da morajo želodčni bolniki uživati čimveč sladkorja in sladkih jedi. To je popolnoma napačno. S tem dosežejo samo to, da se zrežijo. Da bi pa želodec redno delal, mora dobivati bolnik s hrano ne samo sladkorja, temveč tudi proteine (meso, ribe, sir). Izogibati se mora predvsem raznim maščobam, ki so največji sovražniki želodca.

Jasno je, da zdravnik bolniku predpiše dieto glede na to, kako težka je bolezen. Vendar pa velja za vse bolnike, da ne smejo uživati nikakršnih konserv, divjacičine, salam, začimb, pikantnih sirov, čokolade, kave, aperitivov, likerjev in alkohola sploh. Izogibati se morajo kolikor mogoče maščob, posebno masti od cvrtja ali pečenja.

**Živila prepovedana težkim želodčnim bolnikom**

Ti bolniki, posebno bolniki s čišrom, s kamni na ledvicah, mehurju ali želodcu in pa okrevajoči zlatenični bolniki, ne smejo uživati mesa mladih živali (telečje meso itd.), svinjskega mesa, svežega kruha.

Toda najslabše je bilo, ko si je nekoč sposodila kolo. Mudilo se ji je in ko je vozila, je premalo pazila na cesto in sploh, kje in kako vozi. Na prometnem križišču je skoraj prišlo do nesreče. V zadnjem trenutku je zapeljala na pločnik, da se je izognila avtomobilu, ki je seveda imel prednost. Ob visokem pločniku pa jo je vrglo s kolesa. Pri vsej nesreči je imela celo nesrečo, da si je samo zvila nogo in strgala nove nogavice. Zato pa je karambol precej hude zaznamoval kolo: razbila se je svetilka, polomilo več špic in močno odrgnil blatnik. Stroškov je bilo več kot preveč.

Takrat je nesrečna ženska celo sklenila, da si ne bo nikdar več ničesar sposodila. A ni zdržala dolgo. V hiši je oboldne zmanjkalo kisa, zvečer je bilo premalo kruha za večerjo, itd. In sedaj so prišle na vrsto še grablje.

Mlada žena se je zamislila da si je s sposojenimi predmeti nakopala toliko stroškov, da bi si s tistim denarjem lahko sama nakupila vsaj polovico stvari, ki so ji v gospodinjstvu še manjkale in ki si jih je neprestano sposojevala.

## ZDRAVSTVENI KOTIČEK

## Dieta želodčnih bolnikov

Najbolj strogo pa jim moramo prepovedati vsakršno uživanje alkohola, vstevši vino in pivo.

**Hrana za srednje težke bolnike**

Tem priporočajo uživanje rdečega in kuriega mesa, in sicer dušenega, surovo nemastno šunko in nemastne ribe. Zelenjavo, razen zelja in špinata, lahko uživajo brez omejitev. Ravno tako lahko uživajo krompir. To zelenjavo je treba prevreti in jo zabeliti z limonovim sokom in čim manjšo količino olja. Paradižnik, korenje in zeleno pa lahko uživajo surovo. Priporočljivo je, da vsak dan zaužijejo nepikanten sir s prepečenecem ali s keksi. Dovoljeno je tudi sadje, razen orehov, lešnikov in mandljev, prav tako marmelada, med, pa tudi sveže maslo v majhnih količinah. Od pijač je dovoljena čista voda, sadni sokovi (ne konservirani) in posneto mleko.

**Hrana za lažje bolnike**

Za te bolnike veljajo v glavnem ista pravila, vendar ne tako strogo in smo pri izbiri jedi lahko nekoliko bolj prožni. Dovoljeno jim je uživanje starega kruha, telečje meso, jagnjetina, špinata, sušena zelenjava, razno suho pecivo, posušeno sadje (čokolada je prepovedana). Od pijač je dovoljena bela kava, prava kava (zelo lahka), rdeče vino mešano z vodo. Dovoljeno je tudi zmerno uživanje jajc, biti pa morajo popolnoma sveža. Prepričati pa se je prej treba, če jih bolnik prenese.

»Očisti progol« mi je nasvetoval nala-gač.

Zares, pod kolesi je bilo polno premo-ga. Očistil sem progol in se s podvojeno močjo uprl ob vagonček. V sklepah mi je zapokalo, v hrbet so se mi kot ostre sulice zapirali pogledi vseh treh rudarjev in po vsem telesu me je obilil pot, toda vagonček se je premaknil. Izvozil sem iz najhujšega; potem je bilo nekoliko laže, čeprav je šlo navkreber. Ves prepoten sem pripeljal do križišča. Tu ni bilo časa za počitek, že sem dobil praznega in ga moral nemudoma spraviti k rudariem.

»No, kako je bilo?« me je vprašal nala-gač, ko se je vagonček ustavil pred kupom premo-ga.

»Če ne bo huiše, bo šlo,« sem dejal in si kar z dlami brisal potni obraz.

»Sedi in odpočij se!«

Ko sem med kolesi drugega vagončka, ki je bil prej poln, kot sem računal, očistil progol in se z rokami uprl obenj, me je nalagač potegnul stran. se uprl s hrbtom ob steno in dejal: »Vidiš, takole ga je treba spraviti z mesta! No, poskusi!«

Zares, šlo je laže in hitreje. Seveda me je na križišču hrbet tako skelel, da sem se komaj zravnal, toda bil sem prej nazaj in imel zato daljši počitek.

Pri enaistem, dvanajstem vagončku nisem hodil ravno, noge so mi bile v kole-nih mlahave in tudi roke niso več imele prave moči. Vendar nisem maral pokazati,

kako me zdeluje, vedel sem, da bi se mi rudarji smejali, čeprav gotovo niso bili hudobni ljudje, toda v meni so gledali svoj klavni začetek jamskega življenja. Ker nisem imel za južino drugega kot kruh, mi je vsakdo dal košček slanine.

Po južini mi je šlo sprva nekoliko laže, kmalu pa mi je izginilo iz oči poslednje sonce in zelenje, v obeh sem imel le črni premog, svoj vagonček in podpornike. V glavi ni bilo nobene misli več, v srcu nobenega čustva. Bila me je sama utrujenost in bolečina. Če bi bil sam, bi že zdavnaj obležal ob vagončku. Nisem vedel ali delamo že pet ali šest ur, ali pa bo šihla morda le vsak čas konec. Ko je prišel paznik, od utrujenosti skorajda nisem znal povedati v nemščini, kar me je vprašal. Oživila me je šele pohvala najstarejšega rudarja.

»Za prvič je dober. Kar pustite nam gale!«

»Kako se že pišeš?«

»Marko Lamut.«

»Gut, Marko Lamut, ostal boš torej pri številki devet!«

Komaj sem vlačil noge za seboj, ko smo se vračali proti šahtu. Rovi so se mi zdeli ožji kot prej in nižji. Kakor da mi z vsoto teže leže na ramenih, noge pa, kakor da se mi zasajajo v premog in jih moram vsakokrat posebej izvleči. Tudi svetilke niso dajale tolikšne svetlobe, kakor da so tudi one utrujene.

## Različni načini soljenja

Naše gospodinjje gotovo že vedo, da zahtevajo različna jedila tudi različne načine soljenja. Tako lahko solimo n. pr. jetra šele potem, ko so že ocvrta, ker bi sicer postala trda. Meso, ki ga nameravamo peči, cvrteti ali dušiti, solimo kvečjemu pol ure pred pripravo, sicer predolgo nasoljeno meso izgubi mnogo dragocenih redilnih snovi, izgubi dober okus in je tudi težje prebavljivo. Izjema je perutnina, ki jo lahko solimo več ur prej, vendar le na notranji strani, zunanjo stran pa nasolimo šele četrte ure pred peko. Le tako dobimo mehko in okusno pečenko.

Fižol, lečo, grah in drugo zelenjavo solimo, ko je na pol kuhana, ker sol zadržuje mehčanje. Ribe osolimo z drobno soljo potem, ko so pečene in ko smo jih že vzeli iz ponve. Zeleno solato solimo zmerno.

Za kolače razmešamo sol v mleku ali smetani. Na pol kilograma ali približno tri četrt litra moka vzamemo majhno žličko soli.

Jedi, ki se dolgo kuhajo je treba manj soliti, kakor tiste, ki so hitro mehke. Tetletina, jagnjetina, svinjina in ribe so bolj sladkega okusa, zato potrebujejo več soli, kakor govedina ali divjačina. Tudi mastno meso solimo bolj, kakor pusto, staro bolj kot mlado in ribe več kot perutnino.

Na 2 do 3 litre juhe damo žličko soli, na pol kilograma telečje pečenke posujemo pol žličke soli. Na 1 kg svinjske pečenke posujemo dobre pol žličke, za dva piščanca pa zadostuje pičla žlica soli.

Kadar kuhamo štruklje, cmoke ali druga živila v vodi, damo na vsak liter vode kavino žličko soli.

Sicer pa naj vedno velja pravilo: ne solite preveč! Preveč soli škoduje zdravju in povzroča žejo.

## PRAKTIČNI NASVETI

## Krpe — prahovke

bodo lepše pobirale prah in ga tudi obdržale, če do čistega oprane posušimo in suhe namočimo v vodi, ki smo ji dodali malo glicerina, in ponovno posušimo. Na liter vode računamo žlico glicerina.

## Svetla mesta

na volnenem blagu odstranimo, če jih skrtačimo z mešanico iz pol l vode, 10 g soli, 10 g salmijakovca.

## Za vitko linijo

je preprosto, toda učinkovito sredstvo: kozarec nesladkane limonade, ki jo popijemo vsako jutro na tešče. Limonado moramo napraviti tik pred uporabo; narejena zvečer izgubi veliko svoje vrednosti, posebno še vitamina C. Sveža limonada pa oskrbi organizem že zgodaj zjutraj s tem dragocenim vitaminom, kar je za dobro počutje in uspešno delo velike vrednosti.



